

УДК 349.2

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.01.38>

**ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМІВ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ
ЯК ФУНДАМЕНТУ НАДАННЯ ЮРИДИЧНИХ ГАРАНТІЙ
РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРАЦЮ:
МЕТОДОЛОГІЯ ПРОБЛЕМИ У ПЕРІОД ДІЇ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ**

Коваленко О.О.,

*доктор юридичних наук, професор
в.о. завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
ORCID ID: 0000-0002-0883-9869*

Ждан М.Д.,

*кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
ORCID ID: 0000-0002-7773-0402*

Коваленко О.О., Ждан М.Д. Визначення напрямів державної молодіжної політики як фундаменту надання юридичних гарантій реалізації права на працю: методологія проблеми у період дії режиму воєнного стану.

Метою статті є характеристика визначення напрямів державної молодіжної політики як фундаменту надання юридичних гарантій реалізації права на працю з точки зору методології проблеми у період дії режиму воєнного стану. У науці питання визначення напрямів державної молодіжної політики як фундаменту надання державних юридичних гарантій реалізації права на працю зачіпалося науковцями. Однак, їх роботи стосувалися реалій мирного часу, а от досліджень, які б розглядали це питання у площині воєнного та поствоєнного періоду не провадилось. У статті відмічається, що вже зараз, через майже рік від початку війни в Україні, очевидним стає той факт, що українська молодь потребує прийняття правового документу, окремим напрямом якого має стати вирішення проблем молодіжного безробіття і посилення привабливості України як країни працевлаштування. Робиться висновок, що у сучасній площині розвитку України у період дії режиму воєнного стану і наявних військових дій простежується обопільна проблема як для держави, так і для її молодих громадян щодо нормального функціонування ринку праці, що негативно впливає на економіку країни і на добробут молоді. Констатується, що молодь завжди була однією з найуразливіших категорій населення на ринку праці, а з початком війни її проблеми у цій сфері ще більш

загострилися. Будучи об'єктивно не здатними на рівних конкурувати на ринку праці, реалізувати свої можливості у площині здійснення права на працю молодь не має змоги, а тому держава має забезпечувати їй особливий, підвищений захист у вигляді спеціальних юридичних гарантій реалізації права на працю як способів реалізації державної молодіжної політики, що вирішить проблему молодіжного безробіття. Також робиться висновок, що окремо на державному рівні вже зараз має розроблятися механізм підвищення привабливості зайнятості і працевлаштування в Україні, який би сприяв поверненню молоді, що виїхала за кордон.

Ключові слова: право на працю, гарантії трудових прав, працевлаштування, ринок праці, зайнятість, безробіття, молодь, випускники закладів освіти.

Kovalenko O.O., Zhdan M.D. Determination of the directions of the state youth policy as a foundation for the provision of legal guarantees for the realization of the right to work: the methodology of the problem during the period of martial law.

The purpose of the article is to characterize the direction of the state youth policy as a foundation for providing legal guarantees for the implementation of the right to work from the point of view of the methodology of the problem during the period of martial law. In science, the question of determining the directions of the state youth policy as a foundation for the provision of state legal

guarantees for the realization of the right to work has been touched upon by scientists. However, their works related to the realities of peacetime, but there were no studies that would consider this issue in the plane of the war and post-war period. The article notes that already now, almost a year after the start of the war in Ukraine, it is becoming obvious that Ukrainian youth need the adoption of a legal document, a separate direction of which should be solving the problems of youth unemployment and increasing the attractiveness of Ukraine as a country of employment. It is concluded that in the modern plane of development of Ukraine during the period of the martial law regime and existing military operations, a mutual problem can be traced for both the state and its young citizens regarding the normal functioning of the labor market, which negatively affects the country's economy and the well-being of young people. It is noted that young people have always been one of the most vulnerable categories of the population in the labor market, and with the beginning of the war, their problems in this area became even more acute. Being objectively unable to compete on an equal footing in the labor market, young people are unable to realize their opportunities in the field of exercising the right to work, and therefore the state must provide them with special, increased protection in the form of special legal guarantees for the realization of the right to work as ways of realizing the state youth policy that will solve the problem of youth unemployment. It is also concluded that a mechanism for increasing the attractiveness of employment and employment in Ukraine should be developed separately at the state level, which would facilitate the return of young people who went abroad

Key words: right to work, guarantees of labor rights, employment, labor market, unemployment, youth, graduates of educational institutions.

Постановка проблеми. Об'єктивні закономірності існування і розвитку суспільства дозволили вивести аксіому, що використовується і науковцями, і державними діячами, що молодь – це майбутнє держави. А отже держава, що думає про своє майбутнє, має робити внесок у підтримку становлення та розвитку молоді через державні юридичні гарантії забезпечення прав цієї категорії громадян, які є проявами стратегічних напрямів державної молодіжної політики.

«Розбудова сучасної демократичної української держави, яка вимушена виборювати своє право на незалежність, зараз як ніколи пов'язана із підтримкою соціального становлення та розвитку молоді» [1, с. 12]. На жаль, саме зараз, тобто сьогодні, у 2023 році, істинність цієї думки український народ відчуває в тисячі разів біль-

ше ніж тоді, коли висловився автор цієї цитати і ніж коли би-то раніше: боронячи Україну від російських загарбників гинуть, отримують каліцтво ті, хто мав би стати майбутнім України, розвивати її. У цій ситуації держава має не випускати зі своєї уваги напрями молодіжної політики, які б забезпечували повноцінну інтеграцію молодих громадян у доросле життя, а особливо колишніх військових молодих громадян, у тилове, а потім і в мирне життя. Головним чином, мова йде про ті напрями, які пов'язані із забезпеченням права молоді на працю, оскільки саме реалізація здатності до праці є переважним способом для отримання можливості заробляти собі на життя. Саме цей виклик стає все більш актуальним для української реальності, при чому мова має йти про зважений методологічний підхід у цьому питанні, адже період, в який держава має визначитись із такими засобами підтримки триває зараз і продовжиться в майбутньому, а тому цей напрям потребує актуалізації наукових досліджень у визначеній площині.

Стан опрацювання. У науці питання визначення напрямів державної молодіжної політики як фундаменту надання державних юридичних гарантій реалізації права на працю зачіпалося А.К. Бойко [1; 2], О.О. Коваленко [3], [4], О.С. Нестеровичем [5; 6] та ін. Однак, ці роботи стосувалися реалій мирного часу, а от досліджень, які б розглядали це питання у площині воєнного та поствоєнного періоду не провадилось

Мета статті охарактеризувати визначення напрямів державної молодіжної політики як фундаменту надання юридичних гарантій реалізації права на працю з точки зору методології проблеми у період дії режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Протягом майже всього періоду розвитку від проголошення та визнання іншими державами своєї незалежності в 1991 р., Україна визнавала своєю головною задачею як держави соціальної боротьбу з бідністю. Зокрема, як відмічалося в першій Стратегії подолання бідності, потребували посиленої уваги питання працевлаштування молоді та випускників навчальних закладів [7].

Далі, у 2016 р. було прийнято другу Стратегію подолання бідності [8], в якій, знов-таки, відмічалося про серйозні проблеми працевлаштування молоді і зазначалося наступне: «найвищий рівень безробіття є традиційно характерним для наймолодших вікових груп: 15–24 роки – 21,8 відсотка, 25–29 років – 10,8 відсотка. Діючі механізми державного впливу на ситуацію на ринку праці не відповідають сучасним вимогам і потребують кардинального перегляду» [8]. У 2021 р. «Комітет Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів розробив низку рекомендацій для подолання бідності в рамках Стратегії по-

долання бідності. Насамперед Уряду рекомендували розробити нову Стратегію подолання бідності терміном до 2025 року, враховуючи нові виклики і реалії» [9]. При цьому, знов-таки, державними діячами, як от заступником Міністра соціальної політики Віталієм Музиченком, відмічалось, що «Уряд розглядає боротьбу з бідністю та підвищення рівня життя як основну стратегічну ціль при здійсненні будь-яких реформ в Україні» [9].

Тобто, не зважаючи, на прийняті дві Стратегії, бідність в Україні не було подолано і проблеми молоді, яка так і залишилась найбільш уразливою категорією з точки зору безробіття, вирішені не були. Далі, як відомо, спалахнула пандемія коронавірусу, і у 2021 р. зауважувалось, що «підведення підсумків реалізації Стратегії подолання бідності відбувається у складній ситуації, що пов'язана з епідемією, спричиненою гострою респіраторною хворобою COVID-19. І хоча за період реалізації Стратегії рівень бідності за критеріями доходів людей зменшився в Україні майже вдвічі, він залишається високим і пандемія вплинула на нього негативно» [9].

Таким чином, можемо констатувати, що держава ставила у якості стратегічних цілей вирішення проблем молодіжного безробіття, використовуючи різні заходи підтримки зайнятості та працевлаштування молоді, але очікуваних успіхів на цьому шляху досягнуто не було і до цих проблем додалися ще більш гострі та тяжкі проблеми – проблеми воєнного часу.

До речі, третьої Стратегії подолання бідності прийнято так і не було з відомих причин, адже події 24 лютого 2022 р., спричинені повномасштабним вторгненням росії в Україну, змусили всіх об'єднатися навколо єдиної спільної мети і стратегії: подолання зовнішнього ворога, які з кожним днем наближаються до здійснення.

Однак, вже зараз, через майже рік від тих страшних подій, очевидним стає той факт, що українська молодь такої Стратегії потребує і вона має бути прийнята і окремим її напрямом має стати вирішення проблем молодіжного безробіття і посилення привабливості України як країни працевлаштування, адже саме вирішення проблем молоді – є найоптимальнішою інвестицією у майбутнє України. Бо саме молодь є тим поколінням, яке має вершити історію і забезпечувати дійсність.

Сьогодні Україна втрачає молодих громадян через триваючі військові дії, – значна частка молоді виїхала за кордон, значна частина виборює мирне життя, воюючи на фронті, віддаючи своє життя, втрачаючи своє здоров'я і тому перед державою гостро постає проблема вирішення питання із забезпеченням економіки країни робочими руками, майбутнім залученням цих громадян до трудового життя, яке виступає не тільки фунда-

ментом забезпечення окремого громадянина, але й фундаментом функціонування економіки країни в цілому.

Очевидно, що в цій ситуації потрібно розробляти напрями державної молодіжної політики, які б дозволяли не тільки забезпечити можливості зайнятості і працевлаштування різних категорій молоді, окремо приділяючи увагу звільненим з лав військових формувань, у тому числі із інвалідністю (адже при інвалідності не тільки суттєво порушуються біологічні функції організму, але й знижується соціальна активність людини і тому на шляху подолання наслідків інвалідності особливу роль відіграє трудова діяльність, яка створює позитивний вплив на життя такої особи, дає йому відчуття своєї потрібності для сім'ї й суспільства, сприяє реабілітації), але й містили б привабливі пропозиції для молоді, яка наразі знаходиться за кордоном.

Звичайно, пріоритетним фактором у вирішенні цих питань є безпекова ситуація: закінчення війни перемогою українського народу створить мирний, а, отже, усталений простір для життя, в якому за звичними, запланованими показниками можна буде вирішувати проблеми безробіття за рахунок розвитку економіки, а отже й природного очікуваного створення робочих місць. Однак до цього періоду мають постійно бути на контролі питання аналізу ринку праці, прогнозування затребуваних професій, зв'язку освіти і запитів роботодавців, що забезпечує працевлаштування випускників закладів освіти, підтримки бізнесу, що створює робочі місця, розвитку соціального діалогу між державою, роботодавцями і профспілками у питаннях працевлаштування тощо.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, варто констатувати, що у сучасній площині розвитку України у період дії режиму воєнного стану і наявних військових дій простежується обопільна проблема як для держави, так і для її молодих громадян щодо нормального функціонування ринку праці, що негативно впливає на економіку країни і на добробут молоді.

Молодь завжди була однією з найуразливіших категорій населення на ринку праці, а з початком війни її проблеми у цій сфері ще більш загострилися. Будучи об'єктивно не здатними на рівних конкурувати на ринку праці, реалізувати свої можливості у площині здійснення права на працю молодь не має змоги, а тому держава має забезпечувати їй особливий, підвищений захист у вигляді спеціальних юридичних гарантій реалізації права на працю як способів реалізації державної молодіжної політики, що вирішить проблему молодіжного безробіття.

Окремо на державному рівні вже зараз має розроблятися механізм підвищення привабли-

вості працевлаштування в Україні, який би сприяв поверненню молоді, що виїхала за кордон.

Окреслення даних напрямів державної молодіжної політики потребує продовження наукових розвідок у напрямі конкретизації означених заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бойко А.К. Правове регулювання працевлаштування молоді: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05; Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди Міністерства освіти і науки України, Харків, 2018. 221 с.
2. Бойко А.К. Субсидювання заробітної плати як спосіб стимулювання зайнятості та утримання молоді від трудової міграції. *Тенденції розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення* : тези доповідей учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20 квіт. 2018 р.) / за ред.: М.І. Іншина, І.С. Сахарук. Київ, 2018. С. 35–37.
3. Коваленко О.О. Правовий статус молодого спеціаліста як гарантія працевлаштування. *Актуальні проблеми державного управління*. 2004. № 1 (19). С. 180–185.
4. Коваленко О.О. Щодо ефективності дії юридичної гарантії забезпечення молоді першим робочим місцем в умовах ринкової економіки. *Збірник наукових праць Харківського національного університету ім. Г.С. Сковороди «Право»*. 2018. Вип. 29. С. 47–51.
5. Нестерович О.С. Освіта як фактор працевлаштування випускників закладу освіти. *Актуальні проблеми приватного та публічного права* : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 93-річчю з дня народження члена-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І. (м. Харків, 21 трав. 2022 р.). Харків: ТОВ «Видавництво Точка», 2022. С. 110–112.
6. Нестерович О.С. Особливості працевлаштування випускників закладів освіти: невирішені питання. *Соціальне право*. 2021. № 2. С. 113–120.
7. Стратегія подолання бідності, затв. Указом Президента України від 15.08.2001 № 637/2001. *Урядовий кур'єр*. 2001. № 149.
8. Стратегія подолання бідності, затв. розпорядженням Кабі. Міністрів України від 16.03.2016 № 161-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248898080>.
9. Підтримка на всіх рівнях: ВР проконтролює, як виконують Стратегію подолання бідності. *Вечірній Київ*. 29 лип. 2021 р. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/55010/>.